

13. 10. 2003

ID: 22121

Konkurenční doložka

Ujednání o konkurenční doložce je třeba chápat jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli. Dojde-li tedy k omezení jednoho, musí tomu odpovídat i závazek druhého účastníka pracovního vztahu.

Ujednání o konkurenční doložce je třeba chápat jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli. Dojde-li tedy k omezení jednoho, musí tomu odpovídat i závazek druhého účastníka pracovního vztahu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1681/2002, ze dne 5.2.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce E., spol. s r. o., zastoupeného advokátem, proti žalovaným 1) P. Z., a 2) L. Z., o 1,000.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Děčíně pod sp.zn. 14 C 17/2000 a 14 C 18/2000, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci, ze dne 14. května 2002 č.j. 29 Co 161/2002-71, tak, že dovolání žalobce zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu každý z žalovaných zaplatil 500.000,- Kč s 21% úrokem z prodlení od 25.1.2000 do zaplacení. Žaloby odůvodnil tím, že na základě pracovní smlouvy u něj pracovali žalovaní 1) od 22.6.1995 do 30.6.1999 a žalovaná 2) od 18.9.1995 do 30.6.1999 a že se v článku 6. pracovní smlouvy každý ze žalovaných zavázal, že po dobu 5 let po skončení pracovního poměru „nebude sám, ani u jiného zaměstnavatele vyrábět ani prodávat výrobky shodné se zbožím firmy E., s.r.o.“. Protože žalovaní tento závazek nedodrželi (v uvedeném období začali podnikat „se stejnými komoditami jako žalobce“ pod obchodními jmény „S.“ a „L. Z. - E.“), vznikla každému ze žalovaných povinnost zaplatit žalobci „odškodné“ ve výši 500.000,- Kč.

Okresní soud v Děčíně (poté, co usnesením ze dne 1.11.2001 č.j. 14 C 18/2000-33 spojil věci obou žalovaných ke společnému projednání a rozhodnutí) rozsudkem ze dne 22.1.2002 č.j. 14 C 17/2000, 14 C 18/2000-50 žaloby zamítl a rozhodl, že „žalovaným se nepřiznává náhrada nákladů řízení“. Ve věci samé dospěl k závěru, že konkurenční ujednání účastníků v bodě 6. pracovní smlouvy se přičítá dobrým mravům a že proto jsou neplatná. Zdůraznil především, že sjednaná doba 5 let by z hlediska žalovaných „nepochybně vedla k zásahu do rovnosti v právu podnikat“, že konkurenční ujednání nezohledňují případy, kdy by ke skončení pracovního poměru došlo nezávisle na vůli žalovaných (např. z organizačních důvodů na straně žalobce) a poukázal rovněž na nepřiměřenost mezi výší „odškodného“ 500.000,- Kč a výší hrubých mezd žalovaných 9.000,- Kč, i na okolnost, že vzhledem ke sjednání zkušební doby 2 měsíců by mohla např. nastat i situace, kdy by ke zrušení pracovního poměru došlo již po 2 týdnech. Kromě toho soud prvního stupně považoval konkurenční doložky za

neurčité z důvodu nedostatečné konkretizace pojmu „zboží firmy E.“, přičemž, i kdyby ujednání bylo určité, žalobce neprokázal, že žalovaní skutečně obchodují s výrobky shodnými se zbožím žalobce. Dovodil proto, že uplatněné nároky žalobce vůči žalovaným nejsou důvodné.

K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, rozsudkem ze dne 14.5.2002 č.j. 29 Co 161/2002-71 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil „ve správném znění, že se zamítá žaloba se žádostí, aby každému ze žalovaných byla uložena povinnost zaplatit žalobci 500.000,- Kč“, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud stejně jako soud prvního stupně shledal konkurenční doložky účastníků se závazkem na dobu 5 let po skončení pracovního poměru, při majetkové sankci za porušení tohoto závazku mnohonásobně převyšující průměrný výdělek žalovaných, za neplatné pro rozpor se zájmem společnosti [§ 242 odst. 1 písm. c) zák. práce]. Podle jeho názoru by totiž připuštění možnosti uzavírat konkurenční doložky před 1.1.2001, kdy nabyl účinnosti zákon č. [155/2000 Sb.](#), kterým byl „novelizován“ § 29 odst. 2 zák. práce, na dobu podstatně delší než odpovídá nové „zákoně úpravě“ a se sankcemi v rozsahu mnohonásobně převyšujícím průměrný výdělek dosahovaný zaměstnancem podle pracovní smlouvy „ve svých důsledcích znamenalo nežádoucí krok k monopolizaci postavení zaměstnavatelů a zásah do práv občana zvolit si zaměstnání nebo činnost podnikání podle svých znalostí a zkušeností“; mimo to by takový výklad mohl vést k nepříznivým důsledkům na trhu práce, když podnikatel činný v témže oboru jako z doložky oprávněný zaměstnavatel „by byl omezen v možnosti získat zaměstnance s kvalifikací, kterou by sám třeba lépe využil“. Na rozdíl od soudu prvního stupně však odvolací soud nepovažoval konkurenční ujednání účastníků za neurčité, neboť žalovaní v postavení, které zastávali jako zaměstnanci žalobce, „museli dobře vědět, o jaký sortiment se jedná a v jakém oboru se jim zakazuje podnikat“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Přípustnost dovolání spatřoval v zásadním právním významu napadeného rozhodnutí, neboť řeší právní otázku platnosti konkurenčních doložek, která dosud nebyla „v domácí judikatuře“ dostatečně vyřešena. Namítal, že podstatou každého podniku je zejména pečlivě strážené know-how (zahrnující nejrůznější nápady, ideje a postupy umožňujících dosahovat zisk „zdokonalované postupně na základě dříve placených zkušeností“) a že podnik jako takový je třeba chránit (stejně jako předměty vlastnického práva) před tím, aby z myšlenek, investic, úsilí, práce a podstupovaného hospodářského rizika netěžil někdo, kdo toto úsilí nepodstoupil. Rozhodnutím v neprospěch žalobce by tudíž byla mezi účastníky založena nerovnost v právu podnikat, spočívající v tom, že by léty budované poznatky o jednotlivých metodách či jiné skutečnosti mající podnikatelskou hodnotu, byly uvolněny bez dalšího k aplikaci třetím osobám (žalovaným) a výkon jejich práv a povinností by tak bez právního důvodu zasáhl do práv a oprávněných zájmů žalobce. Nelze přitom podle názoru dovolatele přehlédnout ani skutečnost, že tato nerovnost mezi účastníky byla založena již za trvání pracovního poměru tím, že žalovaní - jak bylo v průběhu řízení „mnohokrát postaveno najisto“ - na úkor žalobce a bez jeho souhlasu provozovali výdělečnou činnost v naprosto shodném předmětu podnikání. Protože konkurenční ujednání účastníků musí být posuzována podle právní úpravy platné v době jejich sjednání, je třeba odmítnout též argumentaci odvolacího soudu „striktními limity platnými v současnosti“. Závěrem žalobce zdůraznil, že konkurenčním ujednáním se žalovaní „nevzdali práva podnikat dle čl. 26 Listiny“, nýbrž že „šlo pouze o to“, aby nebylo ohroženo postavení žalobce na trhu v důsledku narušení ochrany jeho obchodního tajemství a aby nedošlo ke zneužití poznatků, které žalovaní získali při své činnosti, jinými podnikatelskými subjekty, popř. samotnými žalovanými; podstatou tohoto ujednání tedy není sankce, ale naopak prevence, „výzva ke korektnosti“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1.1.2001, tj. poté, co nabyly účinnosti zákony č. 30/2000 Sb., č. 155/2000 Sb., č. 220/2000 Sb., č. 367/2000 Sb. a č. 370/2000 Sb. (dále též jen „o.s.ř.“), neboť dovoláním je napadeno rozhodnutí odvolacího soudu vydané po 1.1.2001 a po řízení provedeném podle Občanského soudního řádu ve znění účinném od 1.1.2001 (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), se nejprve zabýval tím, zda v posuzovaném případě je dovolání přípustné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm. a) o.s.ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm.b) o.s.ř.], nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.].

Žalobce napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně o věci samé potvrzen. Protože dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. není v této věci přípustné (ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by odvolací soud zrušil), může být přípustnost dovolání v této věci založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přitom není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam; přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno (správnost skutkových zjištění dovolatel nenapadá), že žalovaný 1) pracoval u žalobce na základě pracovní smlouvy ze dne 22.6.1995 jako „vedoucí obchodní zástupce“ a že žalovaná 2) pracovala u žalobce na základě pracovní smlouvy ze dne 18.9.1995 jako „obchodní referent“. V pracovní smlouvě (v bodě 6.) se každý z žalovaných zavázal, že po dobu 5 let po skončení pracovního poměru „nebude sám, ani u jiného zaměstnavatele vyrábět ani prodávat výrobky shodné se zbožím firmy E., s.r.o.“. Pro případ nedodržení této dohody nebo pro případ „porušení obchodního tajemství firmy E. s.r.o.“ se každý z žalovaných zavázal zaplatit žalobci „odškodné ve výši 500.000,- Kč a všechny způsobené ztráty“. Pracovní poměr mezi žalobcem a žalovaným 1) skončil dohodou ke dni 30.6.1999 a mezi žalobcem a žalovanou 2) dohodou ke dni 18.6.1999; žalovaní začali samostatně podnikat ve stejném předmětu

činnosti jako žalobce (v oblasti obalových materiálů a balicích strojů) ještě za trvání pracovního poměru u žalobce.

Za tohoto skutkového stavu odvolací soud - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku - řešil mimo jiné právní otázku, zda ujednání účastníků obsažená v bodě 6. pracovní smlouvy ze dne 22.6.1995 a 18.9.1995 jsou platnými právními úkony. Poznatky, jež byly získány v souvislosti se sledováním pravomocných rozhodnutí soudů (srov. § 14 odst. 3 zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších změn a doplňků), nasvědčují tomu, že tato právní otázka je odvolacími soudy dosud rozhodována rozdílně. Vzhledem k tomu, že posouzení uvedené otázky bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu z tohoto hlediska rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je v tomto směru podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

V rámci posuzování platnosti ujednání účastníků obsažených v bodě 6. pracovní smlouvy ze dne 22.6.1995 a 18.9.1995 je třeba - z hlediska určení povahy práv a povinností, které mají být obsahem právního vztahu těmito právními úkony založeného - přihlídnout především ke skutečnosti, že jejich předmětem měla být ochrana žalobce po skončení pracovněprávního vztahu účastníků před činností žalovaných, která by měla soutěžní povahu. Předmětem ochrany měly být - jak uvádí dovolatel i jak se podává z obsahu samotných ujednání - „know-how, léty budované poznatky o jednotlivých metodách či jiné skutečnosti mající podnikatelskou hodnotu“, tedy - jinak řečeno - skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné a mají být podle vůle podnikatele utajeny. Z uvedeného vyplývá, že se jednalo o ujednání vyplývající z ochrany obchodního tajemství (srov. § 17 až § 20 obch. zák.) upravující vzájemné vztahy účastníků v době po skončení jejich pracovního vztahu. Protože možnost sjednání tzv. konkurenční doložky nebyla ještě v té době jako smluvní typ v českém právním řádu upravena (srov. bod 18. zákona č. [155/2000](#) Sb., kterým se mění zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), příslušelo platnost ujednání účastníků vzhledem k jejich obsahu posuzovat na základě příslušných ustanovení občanského, resp. obchodního zákoníku. S přihlídnutím k tomu, že vlastní podstatou posuzované věci zůstává zachování rovnosti účastníků v jejich právu podnikat garantované čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. k tomu nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 1.11.1995 sp. zn. II. ÚS 192/95, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 4, roč. 1995, pod č. 73, na který odkazují i soudy obou stupňů), je třeba sdílet názor odvolacího soudu, který, vycházející z uvedené maximy, zvažoval vyváženost vzájemných práv a povinností, které účastníkům z ujednání ze dne 22.6.1995 a 18.9.1995 vyplývaly.

Převzetí povinnosti, aby žalovaní využívali po skončení pracovního vztahu své odborné kvalifikace jen v omezeném rozsahu, nepochybně zakládá nerovnost účastníků v jejich právu podnikat. Proto je tím spíše odůvodněn požadavek, aby tomuto závazku odpovídal jiný závazek žalobce, který by uvedené omezení kompenzoval. Z uvedených důvodů je třeba chápat ujednání o tzv. konkurenční doložce jako vzájemný (synallagmatický) závazek, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem a jsou si navzájem dlužníky i věřiteli (srov. rozsudek Nejvyššího

soudu ČR ze dne 11.4.2002 sp. zn. 21 Cdo 1276/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 7, roč. 2002, pod poř. č. 132). Protože v daném případě výraznému omezení žalovaných po dobu pěti let v jejich právu podnikat neodpovídá jakýkoliv závazek žalobce, je závěr odvolacího soudu o neplatnosti těchto ujednání účastníků, která ve svých důsledcích představují „zásah do práv občana zvolit si zaměstnání nebo činnost podnikání podle svých znalostí a zkušeností“, správný.

Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný, a protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst.1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada za ztrátu na výdělků \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní poměr \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Převedení zaměstnance na jinou práci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Plat](#)